

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№7(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 196 sahifa,
1-iyul, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyuu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Raqamli ta'lim muhitida o'quvchilarning milliy qadriyatlarga oid tasavvurlarini shakllantirishning pedagogik-psixologik mexanizmlari.....	10
Davlatnazarova Ziyodabonu Muxtor qizi	
Talabalarning xulqidagi devyatsiya darajasining yuqorilab ketishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik omillar.....	16
Ergashev Jo'rabek Xalilovich	
Zo'ravonlikka uchragan bolalarni va ularning oilalarini zo'ravonlikdan himoya qilishning normativ-huquqiy va ijtimoiy-psixologik asoslari.....	19
Ergasheva Gullolaxon Nosirjon qizi	
Tinglab tushunish kompetensiyasining psixolingvistik va pedagogik asoslari.....	24
Jonbo'tayeva Maxarramxon	
O'z-o'zini rivojlantirish kompetensiyasining kasbiy kompetentlik tizimidagi o'rnini.....	27
Kutliyeva Feruzaxon Yusupovna	
Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarning ijtimoiylashuvini ta'minlashga xizmat qiluvchi zamonaviy kompleksni rivojlantirish.....	31
Yunusov Mirsaid Xudayarovich, Istamova Sevdo Ashirqul qizi	
Elektr tizimlari dinamik barqarorligini STEAM va Spiral (Regressus, Progressus) metodlari asosida o'qitish.....	35
Safarov Xoliyor Sayyid Safar o'g'li	
O'quvchilarda badiiy-estetik did va dizaynerlik ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi.....	39
Norbutayeva Dilafuz Abdurasulovna	
Talabalarda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishning psixologik mexanizmlari va uning ta'lim sifatiga ta'siri.....	43
Rahimova Nazokatxon Kasimjonovna	
Model for Improving Students' Professional Competencies Based on Motivational Learning Approach.....	49
Alibekova Mahzuna	
Bo'lajak tarix o'qituvchilarining tarixiy tafakkurini shakllantirishning tuzilmasi va pedagogik komponentlari... 54	54
Djumaniyazov Farxod Ulugbekovich	
Yengil atletika bilan shug'ullanuvchi 14-16 yoshli sportchi qizlarda mashg'ulotlar davomiyligi.....	59
Oralova Bibixol Husniddin qizi, G'ulomova Maftuna Sayfulla qizi	
Boshlang'ich ta'limda ingliz tilini o'yinlar orqali o'rgatish.....	64
Ruzmetova D. A.	
Bo'lajak texnologiya fani o'qituvchisining axloqiy faoliyatini shakllantirishda pedagogik vositalarning imkoniyatlari.....	68
Saydanova Dilafuz Sadirdinovna	
Xorijiy tajribalar va zamonaviy yondashuvlar asosida tyutorlar kasbiy salohiyatini rivojlantirishda malaka oshirish tizimini takomillashtirish.....	75
Ubaydullayev Zuxriddin Botirovich	
Effective Classroom Activities for Developing Speaking Skills Among EFL Learners.....	79
Akhmatova Munisa Orif qizi	
Xalqaro va milliy baholash dasturlarini hisobga olgan holda boshlang'ich ta'lim mazmunini yangi ta'lim trendlari bilan boyitish.....	86
Gulmira Abdullayeva, Egamberganova Yorqinoy Ollobergan qizi	
Ijtimoiy tarmoqlarning shaxs identifikatsiyasiga ta'sirining ijtimoiy-psixologik omillari.....	90
Tojiboyeva Nodiraxon Tursunaliyevna	
Analysis of the Methodology for Developing Students' Creative Thinking Competence Using Artificial Intelligence Tools Based on STEAM Educational Technologies.....	94
Tursunaliyeva Nazokat Tokhir qizi	

Oliy ta'lim muassasalarida e-Portfolio ma'lumotlarini markazlashmagan tarzda boshqarishning afzalliklari va muammolari	102
<i>Yusupova Dono Adambayevna, Jalolov Tursunbek Sadriddinovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining inklyuziv-tolerantlik haqidagi qarashlari tahlili	110
<i>Amangeldiyeva Adolat Ravshanbek qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni savod o'rgatishga tayyorlashning samarali shakl, metod va didaktik vositalari	115
<i>Go'zal Qurbonova</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda hayot xavfsizligi ko'nikmalarini shakllantirishning dolzarb pedagogik masalalari.....	121
<i>Muratova Munavvar O'rol qizi</i>	
Tarkibida toponimlar mavjud maqol va matallarning lingvomadaniy xususiyatlari va ularni o'qitishning lingvodidaktik asoslari.....	126
<i>Usmonova Zamira Jaxongirovna</i>	
Psixologik-pedagogik tadqiqotlarda tassavur fenomenologiyasi	130
<i>Axmedova Shaxlo Shoxob qizi</i>	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi (haykaltaroshlik san'ati misolida).....	133
<i>Panayeva Maloxat Muminovna</i>	
Взаимосвязь склонности к сравнению внешности, интернет-зависимости и уровня притязаний у студентов-юношей	136
<i>Багдасарова Диана Левоновна</i>	
Роль каракалпакской народной национальной музыки в формировании духовно-нравственных качеств учащихся	141
<i>Зарымова Турсынай Бердибай кызы</i>	
A Review of the Literature on Stem Cells in Dentistry	145
<i>Ruziyeva Kamola Akhtamovna</i>	
Bolalar musiqa va san'at maktablarida estrada san'atini o'qitish masalalari (gitara cholg'usi misolida)	150
<i>Abdullayev O'tkir Sadullayevich</i>	
Talabalarda innovatsion kasbiy kompetentlikni rivojlantirish texnologiyalari	154
<i>Avezov Davronbek Soburovich</i>	
O'zbek xalq pedagogikasi an'alarining zamonaviy ta'lim tizimidagi transformatsiyasi	158
<i>Erkaboyeva Nigora Shermatovna</i>	
Texnika va iqtisodiyot yo'nalishidagi oliy ta'lim muassasalari talabalarida ingliz tilini mustaqil o'rganishning psixologik-pedagogik xususiyatlari	163
<i>Mamatqodirova Gulnigor Rustamjonovna</i>	
Yangi dunyoviy tartibotning shakllanishi jarayonida siyosiy taraqqiyot barqarorligi va xavfsizligini ta'minlash muammolari	168
<i>Nazarov Alisher Narimanovich</i>	
Ota-onasiz tarbiyalanayotgan o'smir o'g'il bolaning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari.....	171
<i>Qodirov Jahongir Neymat o'g'li</i>	
Kutubxona muhitida talabalarining mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning innovatsion modellari.....	176
<i>Qosimova Xolida Nabiyevna</i>	
Jismoniy imkoniyati cheklangan maktabgacha yoshdagi bolalarda milliy harakatli o'yinlar orqali jismoniy sifatlarni rivojlantirish	179
<i>Raxmatullayeva Durdoni Fazliddin qizi</i>	
Personalized Approach to the Treatment of Generalized Periodontitis in the Prediction of Cardiovascular Complications Based on Salivary Proteomic Profiling.....	182
<i>Shodiev O. U., Nazarova N. Sh., Agababayan I. R.</i>	
O'smirlarda irratsional ustanovkalar shakllanishining ijtimoiy-psixologik omillari	187
<i>Toshboltayeva Nodira</i>	
Роль интерактивного лингвокультурологического пространства в формировании лингвокультурной компетенции студентов национальных групп филологических направлений.....	191
<i>Рустамова Ферузахон Махмуджановна</i>	

TALABALARDA INNOVATSION KASBIY KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI

Avezov Davronbek Soburovich

Urganch Ranch universiteti

“Pedagogika va aniq fanlar” kafedrasida katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolaning maqsadi talabalarda innovatsion kasbiy kompetentlikni rivojlantirish texnologiyalarini didaktik va metodik asoslarda tizimlashtirish hamda ularning ta'lim natijalariga ta'sirini empirik baholashdan iborat. Metodologiya sifatida kompetensiyaga yo'naltirilgan yondashuv, konstruktivistik ta'lim modeli va dizayn asosidagi o'qitish g'oyalari integratsiya qilindi; aralash metodlar doirasida so'rovnoma, rubrikalar asosida baholash, portfel tahlili va kvazi-eksperiment qo'llandi.

Tadqiqotda o'qitish metodikasi, topshiriqlar dizayni va baholash mezonlari o'zaro uyg'unlashtirildi. Ilmiy yangilik innovatsion kompetentlikning tarkibiy modeli, uni rivojlantirishning bosqichli texnologik xaritasi hamda o'quv jarayonida raqamli vositalar, loyihaviy faoliyat va reflektiv baholashning birgalikdagi samaradorligini ko'rsatuvchi dalillarga asoslangan tavsifda namoyon bo'ladi. Amaliy ahamiyat o'qituvchi va metodistlar uchun tatbiq etiladigan indikatorlar, baholash rubrikalari va dars dizayniga doir tavsiyalar bilan belgilanadi.

Kalit so'zlar: innovatsion kompetentlik; kasbiy kompetensiya; loyihaviy ta'lim; raqamli didaktika; rubrika asosida baholash; portfel; refleksiya.

Abstract: The article aims to systematize technologies for developing students' innovative professional competence on didactic and methodological grounds and to empirically evaluate their impact on learning outcomes. The methodology integrates a competency-based approach, a constructivist learning model, and principles of design-based learning. Within a mixed-methods framework, the study employs questionnaires, rubric-based assessment, portfolio analysis, and a quasi-experimental design.

Scientific novelty is demonstrated through a structural model of innovative competence, a staged technological roadmap for its development, and evidence-informed characterization of the combined effectiveness of digital tools, project-based activity, and reflective assessment in higher education practice. Practical significance is ensured by actionable indicators, assessment rubrics, and lesson-design recommendations that can be adopted by instructors and curriculum developers to strengthen employability-oriented learning outcomes.

Key words: innovative competence; professional competence; project-based learning; digital didactics; rubric-based assessment; portfolio; reflection.

Аннотация: Цель статьи состоит в систематизации технологий развития инновационной профессиональной компетентности студентов на дидактико-методических основаниях и в эмпирической оценке их влияния на образовательные результаты. В качестве методологии интегрированы компетентностный подход, конструктивистская модель обучения и идеи дизайн-ориентированного обучения; в рамках смешанных методов использованы анкетирование, оценивание по рубрикам, анализ портфолио и квази-эксперимент.

Научная новизна проявляется в предложенной структурной модели инновационной компетентности, поэтапной технологической карте ее развития, а также в доказательном описании совместной результативности цифровых инструментов, проектной деятельности и рефлексивного оценивания в учебном процессе. Практическая значимость определяется набором индикаторов, рубрик оценивания и рекомендаций по проектированию занятий, пригодных для внедрения преподавателями и методистами.

Ключевые слова: инновационная компетентность; профессиональная компетенция; проектное обучение; цифровая дидактика; оценивание по рубрикам; портфолио; рефлексия.

KIRISH

Innovatsion kasbiy kompetentlik ta'rifi sifatida quyidagi fikrni bildirishimiz mumkin: talabning muammoni yangi qiymat yaratadigan tarzda ko'ra olishi, g'oyani amaliy yechimga aylantirishi va natijani kasbiy standartlar doirasida ishonchli asoslay olishi.

Kompetentlikning mexanizmi bilim, ko'nikma, munosabat va tajriba integratsiyasi orqali shakllanadi, bunda kognitiv komponent muammoni tahlil qilishni, protsessual komponent texnologik yechim ishlab chiqishni, ijtimoiy komponent hamkorlik va kommunikatsiyani, reflektiv komponent esa natijani baholash va takomillashtirishni boshqaradi.

Masalan, metodika fanlari doirasida talaba o'quv mavzusini o'rgatish uchun raqamli simulyatsiya yoki interaktiv topshiriq yaratganda, u nafaqat mazmunni biladi, balki foydalanuvchi tajribasi, baholash mezonlari va sinf sharoitini ham hisobga oladi. Ilmiy izoh shundan iboratki, kompetentlik o'z-o'zidan yuzaga kelmaydi, u didaktik dizayn, autentik vazifalar va aniq indikatorlar bilan qo'llab-quvvatlanganda transfer va moslashuvchanlik kuchayadi, bu esa zamonaviy kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyalariga mos keladi [1; 2].

Innovatsion kompetentlikni rivojlantirish dolzarbligi ta'rifi mehnat bozori va ta'lim natijalari o'rtasidagi tafovutni kamaytirish zarurati bilan belgilanadi, chunki kasbiy faoliyatda yangi texnologiyalar tez joriy etilmoqda va an'anaviy tayyorgarlik modeli har doim ham moslashuvchanlikni ta'minlamaydi. Mexanizm sifatida oliy ta'limda o'quv jarayoni "bilishdan" "qilish va isbotlash"ga o'tishi, ya'ni g'oyani prototip, metodik mahsulot yoki xizmat ssenariysi ko'rinishida namoyish etish, so'ng uni dalillarga tayangan holda himoya qilish orqali dolzarblik amaliy mazmun kasb etadi. Misol tariqasida, "dars ishlanmasi"ni faqat matn ko'rinishida yozish o'rniga, talaba uni ta'limni boshqarish tizimi asosida modul ko'rinishida tayyorlaydi, baholash rubrikasini bog'laydi va kichik guruhda sinovdan o'tkazadi. Statistik ko'rsatkichlar sifatida, pilot kuzatuvlarda loyihaviy faoliyatga jalb etilgan talabalar reflektiv kundaliklarni muntazam yuritganda yakuniy rubrika bo'yicha o'rtacha natija 10-15 foizga ko'tarilishi, o'tkazilgan testlarda esa saqlanish effekti kuchayishi aniqlangan. Ilmiy izohda bu holat konstruktivistik yondashuv bilan tushuntiriladi, chunki bilim ijtimoiy hamkorlik va faoliyat davomida qurilganda, u ma'noli tarmoqlarga ulanadi va yangi vaziyatlarga ko'chishni osonlashtiradi [3].

Mavjud ilmiy yondashuvlar holatini ta'riflashda innovatsion kompetentlik ko'pincha "soft skills" va "hard skills" kombinatsiyasi sifatida ko'riladi, biroq metodik jihatdan uni baholash va rivojlantirish texnologiyalari har doim ham bir tizimga keltirilmaydi. Mexanizm darajasida muammo shundan iboratki, alohida metodlar, masalan, faqat muammoli o'qitish yoki faqat raqamli vositalardan foydalanish, kompetentlikning barcha komponentlarini bir vaqtda faollashtirmasligi mumkin. Misol uchun, raqamli testlar bilimni tez o'lchaydi, ammo kreativ yechim yaratish va hamkorlikni chuqur baholashga yetarli emas, loyihaviy ish esa, aksincha, jarayonni ochadi, lekin standartlashtirilgan mezon bo'lmasa, subyektivlik ortadi. Raqamiy jihatdan, turli baholash vositalari o'rtasidagi moslik koeffitsienti rubrika va portfel tahlili qo'shilganda sezilarli yaxshilanadi, faqat testga tayanilganda esa indikatorlar parchalanib ketadi. Ilmiy izoh shuni ko'rsatadiki, o'qitish metodikasi aynan integratsion dizaynni talab qiladi: maqsad, mazmun, metod, vosita va baholash bir-biriga moslashtirilgandagina innovatsion kasbiy kompetentlik barqaror rivojlanadi [4].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Innovatsion kasbiy kompetentlikni rivojlantirish masalasi kompetensiyaviy yondashuv doirasida ko'plab olimlar tomonidan tadqiq etilgan.

Irina A. Zimnyaya kompetensiyani ta'lim natijasining asosiy ko'rsatkichi sifatida baholab, kasbiy faoliyatda bilim, ko'nikma va shaxsiy sifatlarning integratsiyasini ta'kidlaydi.

Andrey V. Khutorskoy esa kompetensiyaviy yondashuvni amaliy faoliyatga yo'naltirilgan ta'lim modeli sifatida izohlaydi.

David A. Kolb tajribaviy o'qitish nazariyasida kasbiy kompetentlik amaliy faoliyat va refleksiya jarayonida samarali rivojlanishini asoslab bergan.

Shuningdek, David H. Jonassen muammoli ta'lim va loyiha faoliyati talabalarning innovatsion fikrlashi hamda kasbiy kompetentligini rivojlantirishda muhim omil ekanligini qayd etadi.

Mazkur ilmiy yondashuvlar innovatsion kasbiy kompetentlikni rivojlantirishda kompetensiyaviy yondashuv, loyihaviy ta'lim, raqamli texnologiyalar va reflektiv baholashni o'zaro integratsiyalash zarurligini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning maqsadi ta'rifi sifatida talabalarda innovatsion kasbiy kompetentlikni rivojlantirish texnologiyalarining tizimli modelini ishlab chiqish va uning samaradorligini empirik tekshirish belgilandi. Mexanizm nuqtai nazaridan maqsad vazifalarga ajratildi: kompetentlik komponentlarini operatsion indikatorlarga o'tkazish, o'quv topshiriqlarini bosqichma-bosqich murakkablashtirish, raqamli va loyihaviy faoliyatni reflektiv baho-

lash bilan bog'lash hamda natijalarni rubrika va portfel asosida o'lchash. Misol sifatida, birinchi bosqichda talabalar muammoni aniqlash va g'oya yaratish bo'yicha "design brief" tuzadi, ikkinchi bosqichda prototip yaratadi, uchinchi bosqichda esa sinov, tahlil va takomillashtirish bo'yicha hisobot tayyorlaydi. Raqamiy ko'rsatkichlar sifatida, har bir bosqich yakunida 100 ballik rubrika bilan baholash, portfel sifat indeksini 0 dan 1 gacha normalizatsiya qilish va o'sish dinamikasini hisoblash ko'zda tutiladi. Ilmiy izoh shuki, bunday dizayn formatida kompetentlik "yakuniy mahsulot" emas, balki "rivojlanish trayektoriyasi" sifatida ko'rinadi va bu ta'lim natijalarini boshqarish hamda taqqoslash imkonini kuchaytiradi [5].

Tadqiqot materiali sifatida oliy ta'limning metodika yo'nalishlarida o'qiyotgan talabalarning o'quv jarayonida bajarilgan loyihalari, raqamli o'quv modullari, reflektiv kundaliklari hamda rubrika asosida baholash varaqalari tanlandi. Mexanizm jihatidan ma'lumotlar bazasi uch bo'lim shaklida tuzildi: kirish diagnostikasi, jarayoniy kuzatuv va yakuniy natijalar, ular o'zaro triangulyatsiya qilinib, bir manbadagi xatolik boshqa manba bilan muvozanatlashtirildi. Masalan, so'rovnoma talabani o'z-o'zini baholashini bersa, portfel real mahsulot sifatini ko'rsatdi, rubrika esa baholovchilar o'rtasida umumiy mezon yaratdi. Raqamlar sifatida, namunada ikki akademik guruh qamrab olindi, birida integratsiyalashgan texnologiyalar majmuasi qo'llanildi, boshqasida esa an'anaviy seminar-amaliyot modeli saqlandi; o'lchovlar semestr boshida va oxirida ikki martadan yig'ildi. Ilmiy izoh shundan iboratki, ta'lim tadqiqotlarida to'liq randomizatsiya har doim ham mumkin bo'lmagani uchun kvazi-eksperimental dizayn qo'llanishi asosli hisoblanadi, chunki u real o'quv muhitini buzmasdan taqqoslash imkonini beradi [6].

TAHLIL VA NATIJALAR

Nazariy asos sifatida kompetensiyaga yo'naltirilgan yondashuv, konstruktivizm va dizayn asosidagi o'qitish integratsiyasi olindi. Mexanizm darajasida bu integratsiya quyidagicha ishlaydi: kompetensiyaga yo'naltirilgan yondashuv natijani indikatorlarga ajratadi, konstruktivizm o'qitishni faoliyat va muloqotga tayanib quradi, dizayn asosidagi o'qitish esa muammoli vaziyatni prototiplash, sinov va iteratsiya orqali hal qiladi. Misol tariqasida, "innovatsion dars fragmenti" topshirig'i talabadan o'quv maqsadini Bloom taksonomiyasi bo'yicha aniqlashni, keyin raqamli resurs tanlashni, so'ng o'quvchi faoliyatini kuzatish mezonlarini ishlab chiqishni talab qildi. Rubrika mezonlari to'rtta domen bo'yicha tuzildi: muammo tahlili - 25 ball, yechim dizayni - 25 ball, amalga oshirish va resurslar - 25 ball, refleksiya va dalillash - 25 ball. Ilmiy izoh shuki, domenlarga ajratish interrater ishonchliligini oshiradi, chunki baholovchi "umumiy taassurot"ga emas, aniq kuzatiladigan indikatorlarga tayanadi, bu esa metodik ta'limda adolat va shaffoflikni kuchaytiradi [2; 6].

Tadqiqot usullari sifatida so'rovnoma, portfel tahlili, rubrika asosida ekspert baholash, kontent tahlili va statistik taqqoslash usullari qo'llandi. Mexanizm nuqtai nazaridan so'rovnoma innovatsion xulqiy tayyorgarlik va o'ziga ishonchni o'lchadi, portfel tahlili mahsulotlarning murakkabligi va funktsionalligini tekshirdi, kontent tahlili reflektiv kundaliklarda dalillash va xulosa chiqarish sifatini ajratdi, statistika esa guruhlararo farqlarni ko'rsatdi. Misol sifatida, reflektiv yozuvlarda "muammo dalili", "tanlangan yechim sababi", "sinov natijasi", "takomillashtirish qarori" birliklari kodlandi va har bir birlik chastotasi hisoblandi. Raqamlar bo'yicha, kodlar chastotasi 0 dan 20 gacha diapazonda bo'lib, semestr oxirida tajriba guruhida "sinov natijasi" va "takomillashtirish qarori" kodlari sezilarli ko'payishi kuzatildi. Ilmiy izoh shundan iboratki, refleksiya matnlarining tahlili kompetentlikning yashirin komponentlarini, ya'ni qaror qabul qilish mantiqi va dalillashni ochib beradi, bu esa faqat test bilan o'lchanmaydigan muhim kasbiy sifatlarni aniqlashga xizmat qiladi [5].

Innovatsion kasbiy kompetentlik modeli sifatida to'rt komponentli tuzilma taklif etildi: kognitiv-analitik, dizayn-protsessual, kommunikativ-hamkorlik, reflektiv-dalillovchi. Mexanizmida har bir komponent o'quv topshirig'ining ma'lum bosqichida yetakchi rol o'ynaydi:

- muammo qo'yishda - kognitiv-analitik;
- prototiplashda - dizayn-protsessual;
- jamoaviy ishlab chiqishda - kommunikativ;
- yakuniy himoya va qayta ishlashda - reflektiv komponent.

Misol tariqasida, bir xil mavzuda ishlagan jamoalarda rollar taqsimoti kuzatildi va kuchli reflektiv ishtirokchi bo'lgan jamoalarda iteratsiya soni ko'proq bo'ldi. Raqamiy ko'rsatkich sifatida, tajriba guruhida o'rtacha iteratsiya 2,8 martani, nazorat guruhida esa 1,6 martani tashkil etdi, portfel sifat indeksi mos ravishda 0,74 va 0,58 darajada qayd etildi. Ilmiy izoh sifatida iteratsiya va sifat indeksining birga o'sishi dizayn asosidagi o'qitishning asosiy tamoyiliga mos keladi, ya'ni "tez sinov va tuzatish" jarayoni innovatsion natijani barqarorlashtiradi.

Rivojlantirish texnologiyalari majmuasi sifatida uch blokli tizim shakllantirildi: didaktik dizayn, raqamli qo'llab-quvvatlash va reflektiv baholash. Mexanizm darajasida didaktik dizayn blokida autentik muammolar

banki va bosqichli topshiriqlar zanjiri yaratildi, raqamli qo'llab-quvvatlash blokida LMS, onlayn hamkorlik doskalari va analitika vositalari ishlatildi, reflektiv baholash blokida rubrika, portfel va o'zaro baholash protokollari joriy qilindi. Misol uchun, "mikroinnovatsiya" topshirig'ida talaba mavjud dars fragmentini qayta loyihalab, kamida bitta raqamli interaktivlik, bitta differensial topshiriq va bitta baholash indikatorini qo'shishi shart bo'ldi. Raqamlar bo'yicha, rubrika domenlari kesimida eng katta o'sish refleksiya va dalillash domenida kuzatildi, bu domen bo'yicha o'rtacha ball 14-16 foizga oshdi, dizayn domenida esa o'sish 9-11 foiz atrofida bo'ldi. Ilmiy izoh shuni ko'rsatdiki, refleksiya maxsus vosita bilan qo'llab-quvvatlanganda tezroq rivojlanadi, chunki talabalar qarorlarini yozma va og'zaki asoslashga majbur bo'ladi va bu metakognitiv nazoratni kuchaytiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot yakunlari innovatsion kasbiy kompetentlikni rivojlantirish talabaniq faqat bilimini ko'paytirish emas, balki muammoni ko'rish, yechimni loyihalash, hamkorlikda sinash va natijani dalillash madaniyatini shakllantirish ekanini umumlashtirdi. Taklif etilgan to'rt komponentli model kompetentlikning kognitiv-analitik, dizayn-protsessual, kommunikativ-hamkorlik va reflektiv-dalillovchi jihatlari bir tizimda ko'rsatib, o'quv topshiriqlarini bosqichma-bosqich murakkablashtirishga metodik asos berdi. Integratsiyalashgan texnologiyalar majmuasi didaktik dizayn, raqamli qo'llab-quvvatlash va reflektiv baholash bloklari orqali o'quv jarayonini natijaga yo'naltirilgan, shaffof va takrorlanuvchan formatda tashkil etishga xizmat qildi.

Empirik kuzatuvlar portfel sifat indeksi, rubrika ballari, iteratsiya soni va refleksiya matnlaridagi kodlar chashtotasi o'sishini ko'rsatib, ayniqsa refleksiya va dalillash komponenti sezilarli darajada kuchayganini tasdiqladi. Umuman, metodik ta'limda innovatsion kompetentlikni rivojlantirish uchun autentik loyihalar, raqamli muhit va mezonli baholash birgalikda qo'llanganda natija barqaror va amaliy ahamiyatli bo'lishi xulosalandi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Зимняя И. А. Ключевые компетенции как результативно-целевая основа компетентного подхода в образовании. Москва: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. 40 с.
2. Хуторской А. В. Компетентный подход в обучении. Москва: Эйдос, 2013. 256 с.
3. Kolb D. A. *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. New Jersey: Prentice Hall, 1984. 256 p.
4. Jonassen D. H. *Learning to Solve Problems: A Handbook for Designing Problem-Solving Learning Environments*. New York: Routledge, 2011. 512 p.
5. Wiggins G., McTighe J. *Understanding by Design*. Alexandria: ASCD, 2005. 370 p.
6. Creswell J. W., Plano Clark V. L. *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. Thousand Oaks: SAGE Publications, 2018. 520 p.
7. Tabaeva S. S. *Oliy ta'limda kompetensiyaviy yondashuv asosida o'qitish metodikasini takomillashtirish*. Toshkent: Fan va texnologiya, 2020. 192 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №7(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.